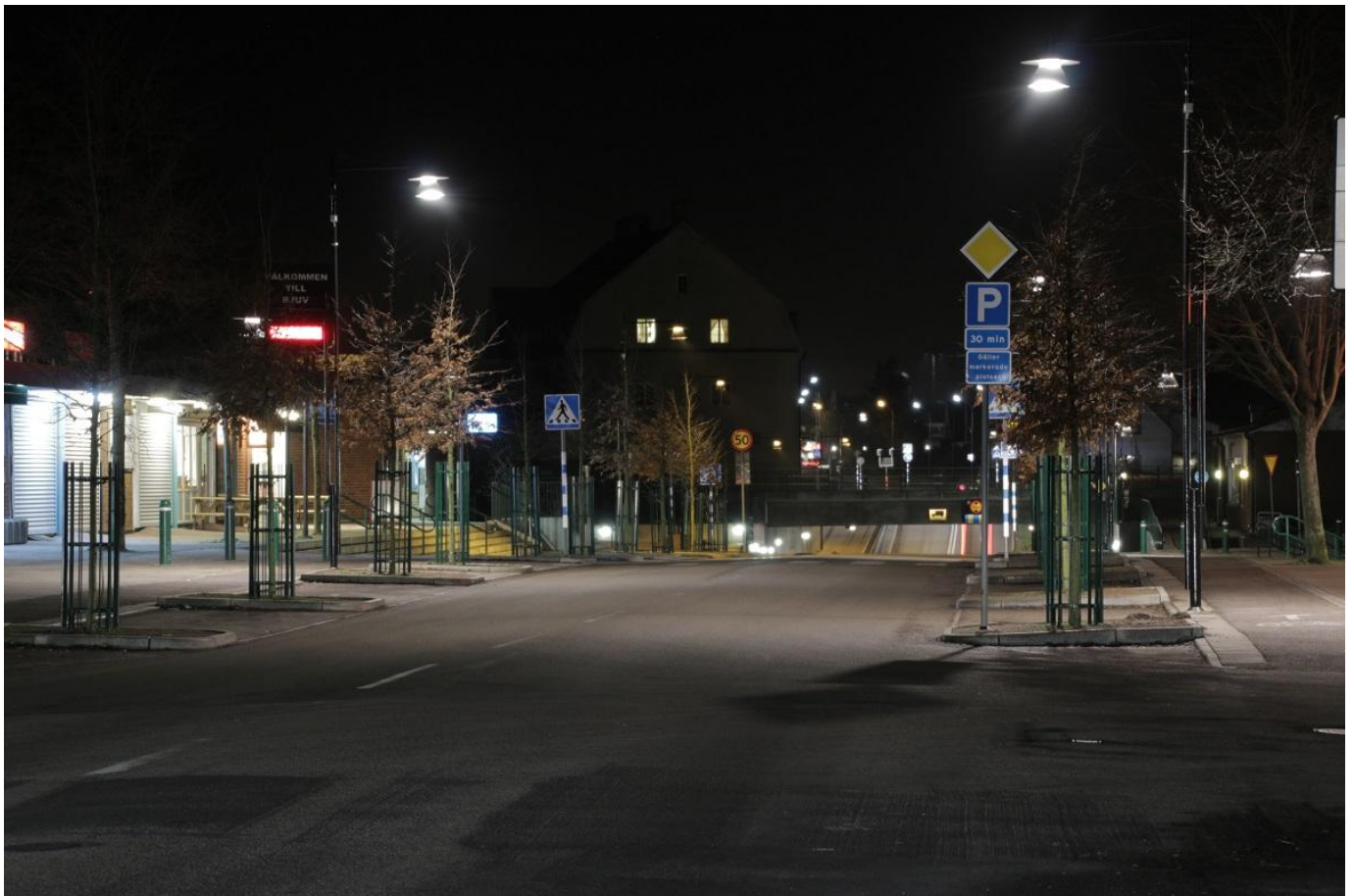

RIKTLINJER FÖR PARK- OCH GATUBELYSNING I BJUVS KOMMUN

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Beslut angående gatubelysningen	4
Beslutsgrund.....	4
Regelverk för uppsättning av gatubelysning	4
Regelverk för kompletterande belysning inom detaljplanelagt område.....	5
Regelverk för nedtagning av gatubelysning	5
Miljö.....	6
Exempel.....	7
Park och Stadsmiljö.....	10

Inledning

Gatubelysning utgör en betydande del av kommunens driftsbudget. Driften 2014 för samtliga 4500 stycken belysningspunkter låg på drygt 3,6 miljoner kronor.

Bjuvs kommun skall förse invånarna med rimlig belysning i förhållande till säkerhet för person och egendom samt skapa förutsättningar för att ohälsa på grund av att mörker förebyggs. Trafiksäkerhet är gatubelysningens främsta syfte, men även syften som att öka tillgängligheten, öka trygghet, hjälpa till med orienteringen, skapa estetisk och behaglig miljö är viktiga.

Inom Bjuvs kommun finns år 2014 ungefär 4500 stycken väg- gatu- och gång & cykelvägsbelysningspunkter.

I detaljplanen framgår att kommunen skall ansvara för gatubelysningen om kommunen är huvudman för gator och allmänna platser. I övrigt finns ingen grundläggande skyldighet för kommuner att sätta upp och sörja för gatubelysning på de kommunala gatorna i tätorten eller på landsbygden.

Grundregeln är att respektive väghållare ansvarar för belysning på sin väg. Trafikverket ansvarar för gatubelysning på det statliga vägnätet, kommunerna på det kommunala. På det enskilda vägnätet är respektive vägförening/väghållare ansvarig.

Bjuvs kommun är ansvarig för all gatubelysning inom och utanför tätort, där kommunen är huvudman för gator, vägar, gång- och cykelvägar. Bjuvs kommun har därutöver ansvaret för gatubelysningen i några vägföreningar samt för ett antal enskilda vägar.

Det finns även belysningspunkter längs gator och vägar där kommunen inte är väghållare. Här är det antingen Trafikverket eller enskilda huvudmän, t ex vägföreningar, som är väghållare.

I fritidsområden är det vanligen en vägförening som beslutar om och investerar i gatubelysning och svarar för dess drift och underhåll. Utanför tätbebyggt område är det främst trafiksäkerhetsskäl i kombination med antalet trafikanter per ”årsmedeldygn” (ÅDT) på vägen som avgör om belysning skall installeras. Det finns inget krav att enskilda vägar skall förse med belysning, vare sig om den enskilde väghållaren får statsbidrag eller inte.

En väghållare kan inte bli skadeståndsskyldig för bristande belysning.

På det statliga vägnätet finns en striktare hållning till belysning då deras vägnät i huvudsak går genom obebyggda områden. Normalt finns inte gatubelysning vid vägar på landsbygden och här är kommunen normalt ej heller väghållare.

Vid de allmänna vägarna, där Trafikverket är väghållare, ansvarar Trafikverket endast för de belysningspunkter som följer Trafikverkets kriterier för vägbelysning. Trafikverket ansvarar för färre belysningspunkter än vad som idag finns längs det statliga vägnätet i Bjuvs kommun. Detta beror på att Trafikverket numera ser striktare på behovet av belysning än när belysningsstolparna en gång sattes upp. Trafikverket kommer inte att ta över driften av de belysningspunkter som de inte anser behövs utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv.

Trafikverket har heller inte några synpunkter på att Bjuvs kommun demonterar den belysning som kommunen tidigare tagit över från Trafikverket på statliga vägar.

I dessa fall, där Bjuvs kommun driver anläggningar vid enskilda vägar eller samfälligheter, drivs och underhålls dessa anläggningar tills de är uttjänta. Därefter får kommunen ta ställning till om anläggningarna skall förnyas eller demonteras. Innan beslut om demontering av belysningsanläggning skall, i de fall vägförening alternativt enskild nyttjare finns, dessa få erbjuda om ett övertagande av anläggningen.

Beslut angående gatubelysningen

Beslut i frågor rörande gatubelysning tas av Kommunstyrelsen som är kommunens trafikorgan och väghållningsmyndighet. Handläggare är Gatu- och parkchefen. Principfrågor beslutas av Kommunstyrelsen.

Kommunens beslut om uppsättning av nyinstallation, renovering, reparation eller återställning av en gammal vägbelysningsanläggning kommer att göras efter en samlad bedömning i enlighet med dessa riktlinjer.

Ny gatubelysning eller nedtagning av gatubelysning får beslutas av Gatu- och parkchefen om kraven för riktlinjerna är uppfyllda samt att kostnaden kan täckas inom beslutad budget.

Beslutsgrund

Följande villkor gäller för avslag till kommunal gatubelysning:

1. Utanför tätbebyggt område eller samlad bebyggelse.
2. Enskild väg som inte upplåts till allmänheten.
3. Enskild väg där till exempel vägförening är väghållare.
4. Områden med i huvudsak fritidsboende.
5. På allmän väg där Trafikverket är väghållare.
6. Övrig installation som avviker från detta dokument

Något av följande basvillkor skall uppfyllas för eventuellt beviljande av kommunal gatubelysning (uppsättning av ny- / komplettering av befintlig- / förnyelse av gammal- eller utbyte av trasig anläggning):

- a) Planlagt bostadsområde med kommunalt huvudmannaskap för vägen.
- b) Tätbebyggt område med kommunalt huvudmannaskap för vägen.
- c) Kommunalt huvudmannaskap för väg med särskilda behov utifrån trafiksvårighetsgrad.

Regelverk för uppsättning av gatubelysning

- Kommunen tillhandahåller inte belysning på enskild väg, inom fastighetsmark eller väg som genom skyltning ej tillåter allmänt tillträde med fordon.
- Gatubelysning längs allmän väg av genomfartskaraktär, där Trafikverket är väghållare, anordnas ej av kommunen.
- Gatubelysning för anslutningsväg till fritidsbebyggelse eller inom planområde eller dylikt för fritidsbebyggelse, anordnas ej av kommunen.
- Vid ny exploatering förses gator och GC-vägar inom detaljplanelagda områden med gatubelysning.
- Belysning som av t ex miljöskäl bedöms som överflödigt, skall även bedömas utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv.
- Totalekonomiska aspekter skall alltid vägas in, vilket ställer investerings-, energi-, drifts- och miljökostnader mot den trafiksäkerhetshöjande funktion som kan erhållas.

Regelverk för kompletterande belysning inom detaljplanelagt område

- Kompletterande belysning som av t ex miljöskäl bedöms som överflödigt, skall även bedömas utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv. Här kan experter från t ex Trafikverket vara behjälpliga och som riktlinjer används skriften Vägar och Gators Utformning (VGU), utgåva 2012:180 kapitel 8.2 samt dessa riktlinjer.
- Totalekonomiska aspekter skall alltid vägas in vilket ställer investerings-, energi-, drifts- och miljökostnader mot den trafiksäkerhetshöjande funktion som kan erhållas.
- Kompletteringar skall tillses ha samma egenskaper och kvalitet som befintlig belysningsinstallation som ämnas kompletteras. Till exempel bör samma färgtemperatur och montagehöjd väljas för att erhålla estetisk enhetlighet om inte synnerliga skäl föreligger.

Regelverk för nedtagning av gatubelysning

Befintlig belysningsanläggning som inte motsvarar ovanstående regelverk kan tas ner i den prioriteringsordning som kommunen beslutar eller efter de ekonomiska ramar som råder vid varje tillfälle.

- Vid nedtagning av större belysningsanläggning skall väghållare få erbjudande att överta tilltänkt belysning. Ansvar för framtida drift och underhåll ligger därefter hos väghållaren.
- I andra hand skall fastighet erbjudas att överta tilltänkt belysning om anläggningen är belägen i anslutning till fastigheten efter övertagandet. Ansvar för framtida drift och underhåll ligger därefter hos fastighetsägaren.
- Nedtagning av större belysningsanläggning föregås av annonsering.
- När luftledningar ersätts med markledning, kan det innebära att belysningspunkter plockas bort.
- Befintlig belysning som av t ex miljöskäl bedöms som överflödigt, skall även bedömas utifrån ett trafiksäkerhetsperspektiv.

Jorden, foto taget av en satellit. Visar tydligt hur vår planet blir allt mer "ljusförorenad".

© In courtesy of IDA

Miljö

Gatubelysningen skall verka för att minimera negativ miljöpåverkan. I detta är ny teknik och nya metoder viktiga redskap. Samtliga kvicksilverarmaturer i kommunen skall bytas ut mot andra mer energieffektiva alternativ, som till exempel LED*, i samband med förbudet mot försäljning av kvicksilverljuskällor enligt Ekodesigndirektivet som träder i kraft april 2015. Vid val av armatur skall hänsyn tas till miljö, säkerhet, trygghet och kostnadseffektivitet.

(* LED = Light Emitting Diode. Detta är en helelektronisk ljuskälla, med många fördelar jämfört med Kviksilver, Natrium och Metallhalogen)

- Inom begreppet Miljö inryms:
 - a) Energibesparande åtgärder (indirekt minskad miljöbelastning)
 - b) Ljusförorening (uppåtriktat spilljus/reflekterat ljus som släcker ut natthimlen)
 - c) Oönskat spilljus som tränger in i fastigheter
 - d) Värnande om biologisk mångfald i naturen som kan störas av ljus
 - e) Omhändertagande av uttjänta ljuskällor och armaturer

- a) I alla belysningsprojekt och beslut gällande belysning, skall en totalekonomisk värdegrund beaktas. Vid nyinstallation skall högre pris för en effektivare och nyare teknik vägas mot en högre investeringskostnad som oftast följer ett val av senaste teknik, vilken i sig oftast är en förutsättning för bästa energieffektivisering. Genom en Livscykelkostnadsanalys (LCC) tas alla parametrar i beaktande och det kan lätt utläsas vilket alternativ som är både miljömässigt och totalekonomiskt försvarbart. I dagsläget (2015) är LED-tekniken ett mycket självklart och bra alternativ till Högtrycks-natrium eller Metallhalogen. Vid upphandling bör ett förfrågningsunderlag föregås av en LCC för att tydliggöra skillnader och på bästa sätt lägga grunden för ett klokt val av teknologi- och armaturval.

- b) Ljusföroreningar (uppåtriktat spilljus) släcker idag ut stora delar av natthimlen och det blir allt svårare att hitta platser i ett modernt samhälle, där man ostört kan se stjärnor och natthimmel. Organisationen International Dark skies Association (IDA) bildat 1988 - www.darksky.org/ - och projektet Dark Skies Awareness (DSA) 2009, har skapat rekommendationer som antagits globalt. Dessa rekommendationer hänvisas det ofta till vid upphandlingar och krav ställs att minimera spilljus ovan horisontalplanet. Dessa krav ställer därmed även frågetecken till nödvändigheten av belysning utanför tätort, då ljus reflekteras från körbanor och omgivande vegetation, vilket ger upphov till detta ”sky-glow” som släcker ut natthimlen.

Bjuvs kommun vill medverka till att bevara natthimlen och detta återspeglas i en restriktiv hållning gällande gatubelysning utanför tätort om inte synnerliga trafikskäl finns.

Gatubelysning är till för trafiksäkerhet och körbana, inte för att belysa omgivningar.

- c) Oönskat spilljus som tränger in i fastigheter är närbesläktat med punkt b), då problem uppstår när detta sker. Negativ påverkan vid TV eller datorskärm, ljusfärgsskiftningar, sömnrörningar är fenomen som en del upplever.

Moderna armaturer har betydligt bättre ljusstyrning (särskilt modern LED jämfört klotformade ljuskällor) och ljusspill minimeras med exaktare ljusspridning på endast körbanan. Detta kan i sin tur upplevas som att moderna armaturer ger mindre ”rymdljus” och det är ju faktiskt vad man vill uppnå.

- d) Artificiellt ljus utanför tätort, påverkar nattlevande djur på ett negativt sätt då dessa blir störda i sitt ekosystem. Vid särskild trafiksvårighet är detta dock en nödvändig prioritering, i annat fall bör man även beakta dessa eko-system som blir störda av gatubelysning.

- e) Elektroniskt- och miljöfarligt avfall skall alltid tas om hand på ett säkert och korrekt sätt.

Detta skall alltid stå med i Bjuvs kommuns förfrågningsunderlag och bevis kan krävas in om hur återanvändning realiserats, t ex genom Elkretsen AB för anslutna belysningsleverantörer.

Exempel

Här följer ett antal bilder som visualiserar olika typer av anläggningar.

Dessa skall ses som generella utformningar och vilka ställningstaganden som kan komma att göras för motsvarande anläggningar. Det är alltså inte den specifika platsen som avses, utan utgör en likare för bedömningar och beslut.

(Bilder på samma plats, dag & natt)

Exempel på belysning som kommunen inte avser underhålla då den inte anses fylla ett trafiksäkerhetsbehov samt strider mot miljövärderingar.

Belysningen kan överlåtas på samfällighet eller demonteras.

Exempel på belysning som avses demonteras eller behållas beroende på trafikens svårighetsgrad.

Exempel på anläggning ut ur ett samhälle. Beroende på trafikens svårighetsgrad och faktorer som vägbredd, skymd sikt och mängd fotgängare/cyklister, kan anläggningen demonteras eller drivas vidare. Även trafikverket kan i vissa fall ta över driften av sådan anläggning.

Park och Stadsmiljö

Inom parker och gångstråk bör hänsyn tas till det omgivande ”rummet”, där det ibland kan vara viktigt att belysa utvalda buskar och träd. Detta ger dels ett ökat estetiskt värde, samt en högre trivsel och trygghetsfaktor. Denna belysning bör planeras specifikt för platsen och med särskilda för ändamålet avsedda armaturer.

Större hänsyn tas i dessa fall även till den vertikala belysningskomponenten som ökar modellering och igenkänningsmöjlighet tack vare ljus som reflekteras ifrån mötande personers ansikten.

Färgåtergivning är viktigare och Ra bör vara minst 80 för vald ljuskälla.

Belysningsstyrka skall balanseras mot det generella omgivningsljuset, vilket innebär att det kan krävas högre effekter och mer ljus i en stadskärna, än i övriga områden.

En fasadbelysning i centrum kan behöva 100 gånger mer belysning, jämfört med t ex en vit kyrka ute på landsbygden – dessa upplevda skillnader i luminanskontrast kan sällan beräknas, utan provbelysningar och praktiska utvärderingar används med fördel innan beslut fattas.

Estetik avgörs från fall till fall, men inom Park och Stadsmiljö är det befogat med ett högre estetiskt värde och därigenom kan något dyrare lösningar accepteras för att uppnå dessa mervärden.

LED-teknologin medger idag en större variation både ljustekniskt, men även med accentuerande färger. Färgade LED eller olika färgtemperaturer kan med fördel användas för att intuitivt visa olika stadsdelars funktion eller avgränsning. T ex kan ett övergångsställe vara belyst med annan färgtemperatur för att bryta av och markera en viktig plats.

På samma sätt kan ett torg använda sig av accentuerande färg, för att markera sin existens.